

Tønsberg kommune

STRATEGIPLAN

ALDERSVENNLIG KOMMUNE

«Age is an issue of mind over matter. If you don't mind, it doesn't matter» (Mark Twain)

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	- 5 -
INNLEDNING	- 6 -
DEMOGRAFISK UTVIKLING NASJONALT OG LOKALT	- 7 -
HVORDAN SKAPE EN ALDERSVENNLIG KOMMUNE?.....	- 10 -
Verdens helseorganisasjon (WHO).....	- 10 -
AGE Platform Europe	- 10 -
EU	- 11 -
AFE-Innovet	- 11 -
Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn (2016).....	- 12 -
Aktuelle planer, prosjekter og råd i Tønsberg kommune i tilknytning til en aldersvennlig kommune.....	- 13 -
Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2026.....	- 13 -
Gatebruksplan for Tønsberg sentrum.....	- 14 -
Prosjekt nærmiljø 2016-2018.....	- 14 -
Oversiktsdokument- Folkehelse Tønsberg kommune 2016	- 15 -
10 Prinsipper – Helsefremmende stedsutvikling i Tønsberg kommune.....	- 15 -
Eldrerådet og Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.....	- 15 -
Hovedmål for en aldersvennlig Tønsberg kommune.....	- 16 -
Forutsetninger for måloppnåelse	- 16 -
Anbefalte strategier og tiltak 2017 – 2020 i Tønsberg kommune	- 16 -
Utendørsområder og bebyggelse.....	- 16 -
Våre innbyggers tilbakemeldinger om utendørsområder og bebyggelse i Tønsberg - 16 -	-
Strategier utendørsområder og bebyggelse.....	- 18 -
Tiltak 2017-2020 utendørsområder og bebyggelse.....	- 19 -

Transport	- 20 -
Våre innbyggers tilbakemeldinger om transport i Tønsberg	- 20 -
Strategier transport.....	- 21 -
Tiltak 2017-2020 transport.....	- 21 -
 Sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering	- 22 -
Våre innbyggers tilbakemeldinger om sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering i Tønsberg.....	- 22 -
Strategier sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering	- 23 -
Tiltak 2017-2020 sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering	- 24 -
 Deltakelse og samfunns- og arbeidsliv.....	- 24 -
Våre innbyggers tilbakemeldinger om deltakelse og samfunns- og arbeidsliv i Tønsberg.....	- 24 -
Strategier deltakelse og samfunns- og arbeidsliv.....	- 25 -
Tiltak 2017-2020 deltakelse og samfunns- og arbeidsliv.....	- 25 -
 Kommunikasjon og informasjon	- 26 -
Våre innbyggers tilbakemeldinger om kommunikasjon og informasjon i Tønsberg	- 26 -
Strategier kommunikasjon og informasjon	- 27 -
Tiltak 2017-2020 kommunikasjon og informasjon	- 28 -
 Helse- og omsorgstjenester	- 29 -
Utvalgte tilbakemeldinger fra våre innbyggere om helse- og omsorgstjenester i Tønsberg.....	- 29 -
Strategier helse- og omsorgstjenester	- 29 -
Tiltak 2016-2017 helse- og omsorgstjenester	- 30 -
 OPPSUMMERING ALDERSVENNLIG KOMMUNE	- 31 -
 LITTERATURLISTE	- 32 -

SAMMENDRAG

I denne strategien pekes det på sentrale anbefalinger fra regjeringen for å skape et aldersvennlig samfunn. I tillegg er strategien i stor grad basert på anbefalinger hentet fra Verdens Helseorganisasjon sin «*Guide for aldersvennlige byer*» og tilbakemeldinger fra kommunens innbyggere etter dialogmøte og undersøkelse på internett.¹

Strategien er bygd opp med en innledende del som viser kommunens demografiske utvikling frem mot 2040. Deretter tar strategien opp anbefalinger fra ulike instanser i EU og Verdens Helseorganisasjon knyttet til aldersvennlighet, regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn, og hvilke planer/prosjekter og pågående arbeid i kommunen som berører denne strategien.

Etter den innledende delen av strategien defineres 3 hovedmål for en aldersvennlig kommune:

- Kommunen og dets lokalsamfunn/tettsteder er universelt utformet og er lett tilgjengelig for alle aldersgrupper, med eller uten fysisk eller kognitiv funksjonssvikt.²
- Kommunen har etablert møteplasser i by og lokalsamfunn, både utendørs og innendørs, som fremmer og stimulerer til kontakt mellom generasjoner.
- Alle som bor i kommunen uansett alder og funksjon har mulighet til å delta i samfunns-, arbeids-, kulturliv og fritidsaktiviteter i trygge, tilgjengelige og tilrettelagte omgivelser.

På bakgrunn av disse målene og ut fra Verdens Helseorganisasjon sin guide for aldersvennlige byer deles strategiplanen inn i 6 temaområder.³

- Utendørsområder og bebyggelse
- Transport
- Sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering
- Deltakelse og samfunns- og arbeidsliv
- Kommunikasjon og informasjon
- Helse- og omsorgstjenester

Under hvert av disse temaområdene gjengis et utvalg sitater og tilbakemeldinger fra våre innbyggere, strategier for hvert temaområde med forslag til tiltak.

Det anbefales at strategiplanens tiltaksdel rulleres i takt med kommuneplanens handlingsdel og arealdel, at det gjennomføres en årlig statusrapportering og at det også utarbeides nye

¹ Møte på Midtløkken ble gjennomført 27. oktober 2016, og nettundersøkelsen i perioden 24. oktober - 4. november 2016.

² Kognitiv funksjonssvikt i denne planen omhandler både mennesker med demens, utviklingshemmede og andre med en svekket kognitiv funksjonsevne medfødt eller ervervet.

³ Verdens Helseorganisasjon opererer med 8 temaområder i sin guide for aldersvennlige kommuner, jamfør oversikt på side 10. I denne planen er henholdsvis temaområdet bolig inkludert i temaområdet utendørsområder og bebyggelse, og temaområdet sosial deltakelse slått sammen med temaområdet respekt og sosial inkludering.

tiltak basert på de anbefalte strategier knyttet til de ulike temaområdene. Mange innbyggere i Tønsberg har gitt sin tilbakemelding og alle tilbakemeldinger ligger offentlig tilgjengelig. Ved fremtidig revidering av strategiplanen anbefales det å se til disse tilbakemeldingene, og eventuelt også gjennomføre nye undersøkelser og dialogmøter for å innhente forslag til nye tiltak for å videreføre arbeidet med å skape en aldersvennlig kommune. Arbeidet med å skape en aldersvennlig kommune er å anse som et pågående arbeid og noe kommunen må fortsette med i årene som kommer, med innbyggerinvolvering, både for å sikre aldersvennlighet for de som er eldre i dag, morgendagens eldre og fremtidens eldre.

INNLEDNING

Verdens befolkning aldres raskt. Antall personer 60 år og over vil dobles fra 2006-2050. I 2050 vil det for første gang i menneskets historie være flere eldre enn barn.⁴

Dette har medført at mange land, inklusive Norge, har startet arbeidet med å forberede seg på denne dreiningen av tidligere tidens alderskohorter. Isolert sett vil det at vi blir mange flere eldre, og færre yngre, kunne skape store utfordringer for vårt samfunn om behovene til fremtidens eldre, er de samme som det er for dagens eldre. Slik vil det imidlertid ikke nødvendigvis bli. Samfunnet og menneskene i den utvikler seg i et kontinuerlig samspill, og det vil alltid være vanskelig å forutsi eksakt hvordan fremtiden vil se ut, og hva slags behov og forventninger våre innbyggere vil ha. Forskning viser imidlertid at noen områder peker seg ut, med mer eller mindre grad av sikkerhet⁵:

- Vi lever lenger (både med og uten sykdom), og mange av våre sykdommer kan forebygges.
- Vi har bedre helse enn tidligere generasjoner.
- Kommende generasjoner er mer individualistiske enn tidligere, og vil kanskje være mer aktive knyttet til egen innsats i levemåte og velferd.
- Vi får en relativt stor andel av befolkningen med høyere utdanning.
- Vi får generasjoner som i stor grad behersker og har vokst opp med ny moderne teknologi. I dette ligger et stort potensial for en endret, og kanskje mer effektiv, organisering av helse- og omsorgstjenestene i Norge.
- Vi får generasjoner som både forventer mer, og da kanskje også som forventer mer å bli satt i sentrum, og å ha en stor påvirkningsmulighet, når det kommer til eget liv. Samtidig får vi mest sannsynlig også en generasjon som ønsker å være mest mulig selvstendig og selvhjulpne, med eller uten bruk av moderne teknologi.

I Norge er det skrevet flere offentlige utredninger (NOU) som har behandlet utfordringene med at vi blir flere eldre i fremtiden, og hvordan fremtidens eldre vil skille seg fra dagens eldre. Flere strategier og stortingsmeldinger fra ulike departementer og regjering knyttet til det samme er enten publisert eller iverksatt. I tillegg kommer forskningsmateriale både fra inn- og utland. De fleste utredningene, stortingsmeldinger, og strategier som er utarbeidet ser og har sett til andre land og sentrale organisasjoner knyttet til dette temaet.

⁴ World Health Organization (WHO) – Global Age-friendly Cities: A Guide (2007).

⁵ Jamfør blant annet NOVA rapport nr 15/2013 «Vital aldring og samhold mellom generasjoner», Stortingsmelding nr. 25 Mestring, muligheter og mening (2005-2006), og Stortingsmelding nr 29 Morgendagens omsorg (2012-2013) – «Omsorgsplan 2020».

Denne strategien fokuserer på anbefalinger og tiltak i Tønsberg for å skape en aldersvennlig kommune, en kommune for både unge og eldre, med eller uten en kognitiv eller fysisk funksjonssvikt.⁶ Det å skape en aldersvennlig kommune henger nært sammen med fremtidens eldreomsorg i en vid forstand. En aldersvennlig kommune kjennetegnes ved en gjennomgående integreringstanke på alle nivåer, og en aldersvennlig kommune vil kunne forebygge skade, ekskludering, ensomhet og sykdom. Derfor må strategien om en aldersvennlig kommune ses i sammenheng med strategien «*Aktiv aldring og fremtidens eldreomsorg*» som er under utarbeidelse og som vil bli sendt til politisk behandling våren 2017.

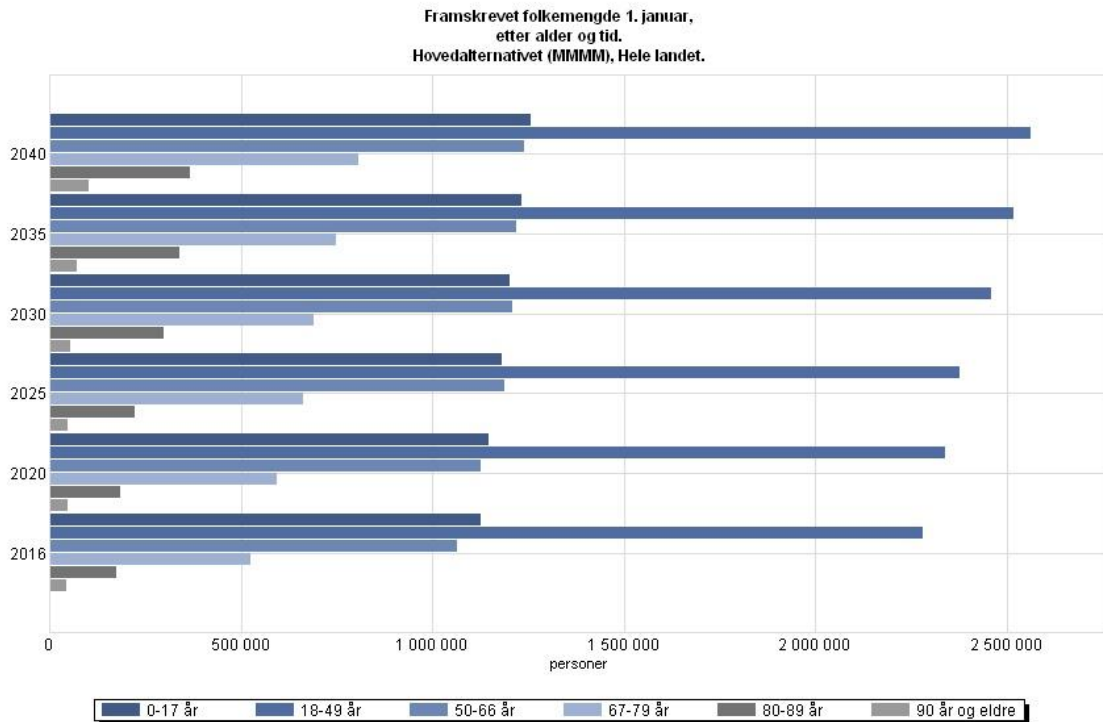
Denne strategiplanen er for øvrig et resultat av innhenting av nasjonale og internasjonale anbefalinger, og gjennom dialog med våre innbyggere og deres oppfatning og tilbakemeldinger rundt dette temaet. Det har vært avholdt ett dialogmøte på Midtløkken 27. oktober 2016 der beboere og brukere av bo- og service senterne ble invitert for å komme med innspill til dette arbeidet. I tillegg har kommunen gjennomført en nettbasert spørreundersøkelse i perioden 24. oktober – 4 november 2016 som har gått bredt ut til alle kommunens innbyggere. På tross av kunngjøring på Facebook, på kommunens nettside, et større oppslag og annonse i Tønsbergs blad, og intervju på radio (NRK Vestfold) ved to anledninger mottok vi ikke mer enn 51 svar på nettundersøkelsen, hvorav 2 blanke. Selv om antall svar vurderes som lavt er det gitt mange gode tilbakemeldinger, og de fleste er i tråd med nasjonale, og internasjonale føringer og anbefalinger, og resultater fra andre undersøkelser. Alle tilbakemeldinger etter nettundersøkelsen og fra møte på Midtløkken er offentlig tilgjengelig og ligger publisert på kommunens nettside.

DEMOGRAFISK UTVIKLING NASJONALT OG LOKALT

I Norge har SSB fremskrevet landets befolkning fordelt på ulike aldersgrupper, se figur 1 under. Alle figurer og tabeller i denne strategien illustrerer det SSB betegner som «hovedalternativet». Hovedalternativet er 1 av 3 scenarier for utviklingsbanene for vår befolkning. De to andre utviklingsbanene er henholdsvis lav befolkningsvekst og høy befolkningsvekst. Hovedalternativet til SSB illustrerer en middelværdi mellom høy og lav befolkningsvekst.

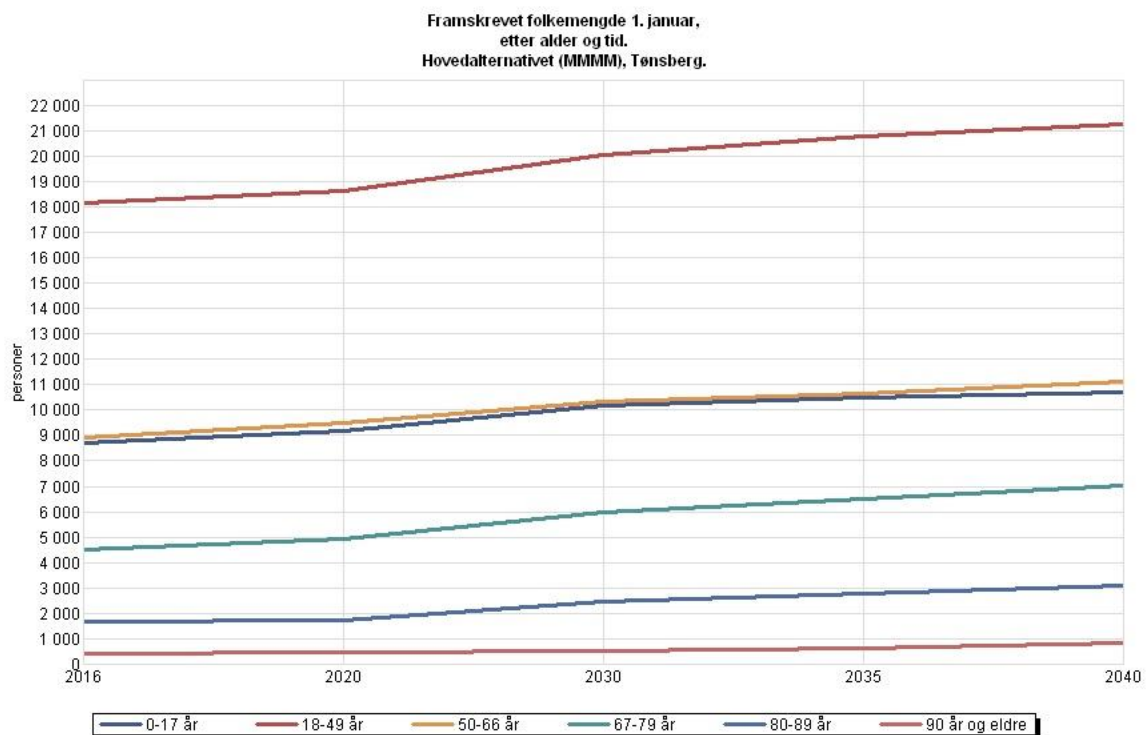
I figur 1 under er forventet befolkningsvekst fremstilt i 5 års intervaller, og kategorisert i aldersgrupper i perioden 2016-2040.

⁶ Kognitiv funksjonssvikt i denne planen omhandler heretter både mennesker med demens, utviklingshemmede og andre med en svekket kognitiv funksjonsevne, medfødt eller ervervet.

Figur 1: Fremskrevet folke­mengde Norge.

Figur 2 under viser tilsvarende demografiske utvikling i Tønsberg kommune i 5-års intervaller fra 2016-2040.

Figur 2: Fremskrevet folke­mengde Tønsberg kommune (med kommunegrense som i 2016).

For å øke lesbarheten i figur 2 kan vi legge tallene for Tønsberg kommune, fordelt på de ulike aldersgruppene, inn i en tabell:

	2016	2020	2025	2030	2035	2040	% (vekst 2016- 2040)
0-17 år	8690	9158	9777	10173	10515	10709	19,52
18-49 år	18129	18624	19168	20036	20745	21238	17,15
50-66 år	8894	9498	10041	10324	10658	11130	25,14
67-79 år	4485	4906	5564	5964	6515	7042	57,01
80-89 år	1667	1724	1919	2469	2806	3108	86,44
90 år og eldre	411	449	471	527	622	850	106,81

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (hovedalternativet).

Tabell 1: Befolkningsfremskrivning Tønsberg kommune med kommunegrense som i 2016.

Som det fremgår av tabell 1 ovenfor er det tydelig at vi står foran en betydelig vekst av de eldste aldersgruppene i Tønsberg kommune fremover. Aldersgruppen 67-79 år vil øke med 57% fra 2016-2040, noe som ligger betydelig over de lavere aldersgruppenes vekst i tilsvarende periode. For de eldste eldre, 80+, står vi foran en enda kraftigere vekst, med en økning på henholdsvis 86% og 106% for de to gruppene 80-89 år og 90 år og eldre.

Utviklingen av Tønsbergs befolkning kan også fremstilles ut fra sum befolkningsvekst og andel av befolkningen i yrkesaktiv alder versus 67 år og eldre som følger:

	2016	2040
Befolkningsstørrelse (antall innbyggere med kommunegrense som i 2016) ⁷	42276	54077
Prosentandel 0-66 år	84,48%	79,66%
Prosentandel 67 år +	15,52%	20,34%

Tabell 2: Sum befolkningsvekst 2016-2050 og prosentvis andel av befolkningen i dagens yrkesaktive alder.

Tabell 2 ovenfor illustrerer to forhold. Kommunen blir større og vår befolkning øker i en ikke ubetydelig grad fra 2016-2040 med utgangspunkt dagens kommunegrense (2016). I tillegg viser tabellen at befolkningssammensetningen dreies i den forstand at andelen eldre (67 år og eldre) øker, og at andelen yngre i yrkesaktiv alder går ned. Aldersbæreevnen for Tønsberg kommune går dermed ned fremover mot 2040, gitt uendret arbeidsliv og pensjonsalder.⁸

Oppsummert viser utviklingsbanen til SSB (middels utvikling/hovedalternativet) tydelig at Tønsberg kommune, som i landet for øvrig, vil få en stor befolkning på over 60 år, sammenlignet med i dag. Med grensejusteringer og eventuelle kommunesammenslåinger vil befolkningen selvsagt øke ytterligere enn det tallene ovenfor illustrerer. Mest sannsynlig vil ikke dette endre den trenden vi ser av tallene ovenfor ut over marginale endringer innenfor de ulike aldersgruppene.

⁷ Kilde: Statistisk Sentralbyrå (hovedalternativet).

⁸ Aldersbæreevnen er forholdet mellom den yrkesaktive befolkningen og den eldre delen av befolkningen. Dersom flere står i arbeid lenger vil dette slå ut positivt for aldersbæreevnen.

I lys av dette bildet fremstår arbeidet med en strategi for et aldersvennlig kommune for å sikre deltakelse og tilgjengelighet til by og lokalsamfunn, som svært viktig og vesentlig overfor en stor og voksende andel av fremtidens befolkning i vår kommune. Like viktig er det at helse- og omsorgstjenestene forberedes på en betydelig økt andel eldre som på et tidspunkt vil ha behov for tjenester fra det offentlige. I dette ligger også proaktivt arbeid med forebygging (både primær-, sekundær, og tertiærforebygging). I strategien «Aktiv aldring og fremtidens eldreomsorg» vil dette behandles nærmere.

Aldersvennlig by og lokalsamfunn og ikke minst fremtidens eldreomsorg er, som denne strategien, og den kommende strategien om fremtidens eldreomsorg, vil vise, sektorovergripende, og berører hvordan vår by og lokalmiljø er utformet, boligutvikling/-utforming, folkehelse, næringsliv, kultur og frivillighet, fokus og tilrettelegging for pårørendeomsorg, og ikke minst helse- og omsorgstjenestenes organisering, tjenestens innretning og dimensjonering.

HVORDAN SKAPE EN ALDERSVENNLIG KOMMUNE?

Verdens helseorganisasjon (WHO)

I WHO pågår et arbeid knyttet til utviklingen av aldersvennlige byer. De definerer aldersvennlige byer som byer som optimaliserer muligheter for helse, deltakelse og sikkerhet for derigjennom å skape økt livskvalitet ettersom man blir eldre.⁹

Det er etablert et globalt nettverk av ulike land/byer som deltar i dette arbeidet. I Norge ble Oslo kommune medlem i dette nettverket i 2014. WHO har i sin guide omtalt 8 områder som viktige for å skape aldersvennlige byer:

- Utendørsområder og bebyggelse
- Transport
- Bolig
- Sosial deltakelse
- Respekt og sosial inkludering
- Deltakelse i samfunns- og arbeidsliv
- Kommunikasjon og informasjon
- Helse- og omsorgstjenester

WHO poengterer i sin guide for aldersvennlige byer at en aldersvennlig by ikke kun er en «eldrevennlig by», og begrunner dette med at aktiv aldring er en livslang prosess. Ikke minst også at en aldersvennlig by i henhold til områdene ovenfor inkluderer alle mennesker i samfunnet med ulike grader av funksjonsnedsettelse, *både unge og eldre*.

AGE Platform Europe

AGE Platform Europe er et europeisk nettverk etablert i 2001 med over 150 organisasjoner av og for eldre over 50 år, og representerer over 40 millioner eldre mennesker i Europa. Nettverket jobber for at Eldres behov settes på agendaen i EU's ulike organer.¹⁰

⁹ World Health Organization (WHO) – Global Age-friendly Cities: A Guide (2007).

¹⁰ www.age-platform.eu/about-age

Nettverket har utarbeidet en «verktøykasse» som eldre og deres organisasjoner kan benytte overfor lokale myndigheter, for å bidra til et aldersvennlig EU og sikre deltakelse i beslutningsprosesser. «Verktøykassen» baserer seg på de samme 8 områdene av betydning for utviklingen av et aldersvennlig samfunn som er utarbeidet av WHO.¹¹

EU

EU har utarbeidet en veileder for lokale og regionale aktører innenfor EU området om hvordan man kan legge til rette for en god aldring i Europa. Veilederen fokuserer på noe av det samme som både er beskrevet som viktig i vår regjerings strategi for et aldersvennlig samfunn, og WHO's guide for aldersvennlige byer. Veilederen fokuserer på følgende områder som viktig:¹²

- Fattigdomsbekjempelse og tiltak mot sosial ekskludering
- Helsefremmende aldring
- Økt sysselsetting og aktiv aldring
- Øke kvaliteten i helse- og omsorgstjenestene og bekjempe misbruk av eldre
- Øke tilgjengeligheten og muligheten for mobilitet i urbane områder
- Universelt utformede omgivelser i by og lokalsamfunn
- Fremme boligbygging som er tilpasset en aldrende befolkning¹³
- Sikre like muligheter, samfunnsdeltakelse og frivillighet blant eldre
- Fremme solidaritet og samarbeid på tvers av generasjoner¹⁴

AFE-Innovet¹⁵

AFE-Innovet er et EU-finansiert nettverk som jobber for å utvikle EU for å bli mer aldersvennlig. AFE-Innovet har samlet ulik informasjon til hjelp for lokale og regionale myndigheter for å bidra til utviklingen av aldersvennlige byer inne EU-området. De har også utviklet en kortfattet brosjyre som beskriver hva de vurderer som aldersvennlige miljøer/omgivelser:¹⁶

- Rimelige boliger med god kvalitet, hensiktsmessig utforming, nærhet til by/lokalsamfunn og helse- og omsorgstjenestene.
- Sosial deltakelse, på tvers av generasjoner, som øker livskvalitet og reduserer ensomhet
- Respekt og inkludering. Jobbe mot de fordømmer og negative holdninger som foreligger overfor aldring/eldre.
- Deltakelse i arbeidsliv og sivilsamfunnet/frivillighet.
- Informasjon og kommunikasjon. Viktig for å kunne kommunisere med familie og venner, og ikke minst for å kunne holde seg oppdatert i samfunnsliv. Dette vil igjen

¹¹ AGE Platform Europe – Towards an Age-Friendly European Union. Advocacy toolkit for older people and their organisations (2015).

¹² European Union – How to promote Ageing Well in Europe: Instruments and tools available to local and regional actors (2009).

¹³ Det beskrives også at de mest ettertraktede boligløsningene er de som fremmer en beboersammensetning på tvers av aldre, og som tilbyr (service)tjenester og urbane områder attraktive for, og tilpasset, alle aldersgrupper.

¹⁴ I en undersøkelse i EU (Eurobarometer) i april 2009 mener en stor majoritet av innbyggerne at lokale myndigheter bør støtte foreninger og initiativer som styrker relasjonene mellom yngre og eldre.

¹⁵ www.afeinnovet.eu

¹⁶ AFE-INNOVET – What are Age-Friendly Environments? Why should European Cities and Regions become more Age-Friendly?

kunne fremme sosial deltakelse. Ny teknologi åpner for mange muligheter, men medfører også en viss fare for sosial ekskludering dersom man av ulike årsaker ikke har eller kan benytte teknologien.

- Tilgjengelige og differensierte helse- og omsorgstjenester.
- Utendørsområder og en infrastruktur (vei og bygg) som er universelt utformet, trygg og med muligheter for jevnlig hvile (benker etc) øker muligheten for sosial deltakelse og økt aktivitet.
- Viktig med tilgjengelige og rimelige offentlige transportordninger. Det er også viktig at det legges til rette for parkeringsmuligheter sentralt, for de som, av ulike årsaker, ikke kan benytte seg av offentlig transport.

Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn (2016)¹⁷

Regjeringen ga i 2016 ut en egen strategi for et aldersvennlig samfunn. Strategien er utarbeidet på bakgrunn av at vi i årene fremover blir langt flere eldre, og at vi må legge til rette for økt deltakelse i samfunn og arbeidsliv. Strategien er også et oppgjør med tanken om at eldrepolitikk bare er omsorgspolitik. Visjonen er at alle nordmenn skal kunne leve et langt og meningsfylt liv med aktiv og sunn aldring.

I langt større grad enn i dag vil fremtidens eldre ha høyere utdanning, bedre økonomi, bedre helse, og være mer teknologivante enn dagens eldre.

Innsatsen for å skape et aldersvennlig samfunn angår alle, og må gå på tvers av alle sektorer. Å utvikle et aldersvennlig samfunn vil kreve mobilisering av dagens og morgendagens eldre, også de unge.

Brukerperspektivet må settes først og man må mobilisere arbeids- og næringsliv, lokalsamfunn, sivilsamfunn og interesseorganisasjoner. Regjeringen deler deretter opp sin strategi i henhold til oversikten under, med konkrete tiltak fra regjeringens side på hvert av disse områdene.

- **Lengre liv – lengre arbeidsliv**
 - Sysselsettingen i Norge blant eldre skal øke, spesielt for de som er 65 år og over.
- **Aldersvennlige nærmiljøer og lokalsamfunn**
 - Skal utvikles slik at de legger til rette for aktivitet, deltakelse for alle og trygghet
 - Behovet for brukerinvolvering vil øke fordi personer over 65 år er mindre deltakende i politisk arbeid og interessepolitisk arbeid enn den andelen de representerer tilsier
- **Frivillig sektor og sivilsamfunn**
 - Kommunene bør få større og mer helhetlig ansvar for frivillighet, forebygging og folkehelse
 - Frivilligheten bør i større grad speile en mer mangfoldig befolkning
 - Portalen www.frivillig.no som ble etablert i 2015 er en nasjonal portal for rekruttering av frivillige, og et ett tiltak for å gjøre det enklere for eldre å få

¹⁷ Departementene: Flere år – flere muligheter. Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn (2016).

oversikt over hvilke muligheter som foreligger for å bidra i sitt lokalsamfunn som frivillig.

- **Nyskaping, nytte og næring**
 - Ny teknologi får stor betydning for hvordan vi kan møte og beherske «det grå skiftet». I strategien nevnes spesielt; mobilt internett, automatisering av kunnskapsarbeid, tingenes internett¹⁸, sky-tjenester¹⁹, roboter, autonome kjøretøy, 3D-printere, nano-materialer og fornybar energi.²⁰
 - Eldre bør trekkes inn i innovasjonsprosjekter, og delta i hele innovasjonsforløpet, ettersom dette øker sannsynligheten for at innovasjonen svarer til et reelt behov.
- **Helse- og omsorgssektoren**
 - En moderne eldrepolitikk skal bygge på at eldre har ressurser som er til nytte for dem selv, og samfunnet.
 - Skal fremme aktiv og sunn aldring, og regjeringen vil legge frem en handlingsplan om kosthold i 2017.
 - Bedre systemer for og oppfølging av grupper med uheldige levevaner og derav økt risiko for livstilssykdommer.
 - Kompetansen på aldring må økes i tjenesten og i utdanningene.
 - Øke bruken av selvbetjeningsteknologi og bedre tilrettelagt informasjon.
- **Forskning om eldre**
 - Data fra NorLAG²¹ vil kunne gi bedre kunnskap om utviklingen blant eldres livskvalitet. Det pågår et arbeid ved NOVA²² «Veier til aktiv aldring» der data fra NorLAG danner grunnlaget for forskningsrapporten. Prosjektet startet 01.06.2014 og skal avsluttes 31.05.2018.
 - Det er behov for å bedre kunnskapsgrunnlaget for å utvikle et aldersvennlig samfunn, og det er et fortsatt behov for kunnskapsinnhenting, spredning og implementering. Regjeringen vil stimulere til økt forskning på dette området.

Aktuelle planer, prosjekter og råd i Tønsberg kommune i tilknytning til en aldersvennlig kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2026

I kommuneplanens samfunnsdel er følgende mål av relevans for en aldersvennlig kommune:

¹⁸ Tingenes internett, forkortet IOT (Internet of things), er en betegnelse på apparater som tilkoples internett og som åpner for kommunikasjon med dets eier (eller andre). For eksempel kjøleskap koplet på nett som kan formidle temperatur, formidle når en hylle er tom osv. til eier av produktet. Mange nye biler i dag har denne teknologien integrert, der eier kan ha delvis oversikt over, og fjernstyre egen bil med enkelte funksjoner.

¹⁹ Sky-tjenester er den norske betegnelsen på nettbasert lagring av elektronisk informasjon, som f.eks iCloud (Apple) og onedrive (Microsoft).

²⁰ Regjeringen viser til McKinsey-rapport 2013 som kilde for denne teknologi-oversikten.

²¹ Norsk studie av livsløp, aldring og generasjon som har fulgt et utvalg innbyggere over 40 år, og over tid.

²² Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

F1: Vi vil ha innbyggere som aktivt deltar innenfor områdene fritid, kultur og fysisk aktivitet.

F5: Vi vil være en kommune med bredde og mangfold i kulturtilbudet.

A1: Vi vil ha et levende, trygt, historisk og miljøvennlig sentrum, som er et samlingssted for Tønsberg- og omlandets befolkning

A2: Vi vil ha en by- og tettstedsutforming som fremmer livskvalitet og folkehelse.

A4: Vi vil ha effektive, trafikksikre og robuste trafikk-løsninger.

A5: Vi vil redusere bilbruk og øke kollektivandelen og andelen gående og syklende.

Både kommuneplanens arealdel 2014-2026, og kommunal planstrategi 2015-2019 er også av stor betydning for utviklingen og videreutviklingen av en aldersvennlig kommune. Arealdelen i forhold til våre uterom og dets utforming/formål, og i forbindelse med boligutvikling. Den kommunale planstrategien 2015-2019 er av betydning ettersom denne blant annet beskriver både demografiske utfordringer, levekår og folkehelse og boligbygging og sosiale boligtiltak.

Gatebruksplan for Tønsberg sentrum

Gatebruksplan for Tønsberg kommune er et delprosjekt i Bypakke Tønsberg regionen, og det er utarbeidet en rapport fra et åpent arbeidsmøte 26. mai 2016, og det er presentert ulike scenarier og løsninger høsten 2016. Gatebruksplan er forankret i Tønsberg kommunens byplan, vedtatt i september 2015.

Samfunns målet til gatebruksplan er hentet fra kommuneplanens mål A4 (se kulepunkt ovenfor), og prosjektgruppens videre arbeid og anbefalte løsninger er av stor betydning for utviklingen av en aldersvennlig kommune. Spesielt fordi en aldersvennlig kommune har fokus på Eldres behov opp imot byrommets utforming, tilgjengelighet, universell utforming, transport og rekreasjonsmuligheter, og møteplasser for både unge og eldre.

Prosjekt nærmiljø 2016-2018

Prosjekt nærmiljø 2016 er et samarbeid mellom Vestfold fylkeskommune, Horten kommune, Tjøme kommune, Larvik kommune, nye Sandefjord kommune (SAS) og Tønsberg kommune. Hovedmålsettingen i prosjektet er «Gode nærmiljø som fremmer folkehelse». Arbeidet har betydning for kommunens utvikling av en aldersvennlig kommune i kraft av prosjektets fokus

på tiltak og kartlegging av kvaliteter i nærmiljøet som fremmer folkehelse, livskvalitet og trivsel. Erfaringer fra prosjektet vil kunne tangere og/eller supplere kommunens strategiplan for en aldersvennlig kommune.

Oversiktsdokument- Folkehelse Tønsberg kommune 2016

Oversiktsdokumentet folkehelse i Tønsberg kommune fra mars 2016 belyser de viktigste folkehelseutfordringene nasjonalt og lokalt. I dokumentet belyses blant annet grønnstruktur og bebyggelse som ett av flere viktige områder for folkehelse og deltakelse. Dette er for øvrig i tråd med hva WHO's beskriver som ett av de 8 av områdene som er viktig for å skape en aldersvennlig by (utendørsområder og bebyggelse).

10 Prinsipper – Helsefremmende stedsutvikling i Tønsberg kommune

Denne rapporten er utarbeidet av CITITEK på oppdrag for Tønsberg kommune, og fremhever 10 prinsipper en helsefremmende stedsutvikling:

1. Attraktiv aktiv transport
2. Tilgjengelighet til fysisk aktivitet og rekreasjon
3. Nærhet til og bruk av grønne områder
4. Funksjonstetthet og funksjonsnærhet
5. Muligheter for sosialisering
6. Opplevd trygghet
7. Lokal tillit til hverandre
8. Tverr-generasjonell stedsutvikling
9. Samutviklet stedsutvikling
10. Tilgjengelighet til sunn kost

Rapporten og dens prinsipper vurderes som svært sentral for strategiplanen for en aldersvennlig kommune, og denne planen deler i all hovedsak disse prinsippenes betydning for å utvikle en aldersvennlig kommune.

Eldrerådet og Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Tønsberg kommunes elderråd og Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne (RMF) skal gi sin uttalelse til alle saker som på en eller annen måte vedrører eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne i kommunen. Hvordan rådets uttalelser, anbefalinger og vedtak blir hensyntatt i den politiske behandlingen i saker i kommunen er av betydning for en aldersvennlig kommune, all den tid rådernes hovedfokus er knyttet til kommunens tjenester og øvrige innretning overfor eldre og funksjonshemmede, i likhet med strategiplanen for en aldersvennlig kommune.

Hovedmål for en aldersvennlig kommune

Tønsberg kommune og dets lokalsamfunn/tettsteder er universelt utformet og er lett tilgjengelig for alle aldersgrupper, med eller uten fysisk eller kognitiv funksjonssvikt.

Tønsberg kommune har etablert møteplasser i by og lokalsamfunn, både utendørs og innendørs, som fremmer og stimulerer til kontakt mellom generasjoner.

Alle som bor i Tønsberg kommune uansett alder og funksjon har mulighet til å delta i samfunns-, arbeids-, kulturliv og fritidsaktiviteter i trygge, tilgjengelige og tilrettelagte omgivelser.

Forutsetninger for måloppnåelse

- Politisk forankring av strategiplanen.
- Rådmannen forankrer planen hos ledere på alle nivåer.
- Strategien og dets tiltak rulleres i takt med kommuneplanens handlingsdel.
- Kommunens innbyggere medvirker ved utarbeidelse og iverksettelse av nye tiltak. Det vurderes som spesielt viktig å skape engasjement og deltakelse fra yngre aldersgrupper, i tillegg til å ivareta medvirkning fra dagens eldre.
- Det settes av budsjettmidler i henhold til kostnader ved iverksettelse av aktuelle tiltak.

Anbefalte strategier og tiltak 2017 – 2020 i Tønsberg kommune²³

Utendørsområder og bebyggelse

Våre innbyggers tilbagemeldinger om utendørsområder og bebyggelse i Tønsberg

I tilbagemeldingen på vår spørreundersøkelse på internett og etter møte på Midtløkken peker mange på at det er viktig med flere grønne lunger og utearealer som er universelt utformet og tilrettelagt for flere aldersgrupper. Mange påpeker viktigheten av å få etablert flere arenaer der flere generasjoner kan møtes. Noen eksempler er disse:

«Nærhet til grønne lunger og andre utendørs uteplasser til bruk for alle aldersgrupper er viktig» (57 år, Nøtterøy)

²³ De overordnede anbefalte strategiene er i all hovedsak hentet fra WHO's guide for aldersvennlige byer, og regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn.

«Gjøre uteområder utformet slik at de eldre kjenner igjen hindre etc. Dvs en universell utforming av fortau, kanter, overganger og transportmidler. At offentlige bygg blir 100% tilgjengelig for alle aldersgrupper» (60 år, Vear)

«Nærhet til grønne lunger og andre uteplasser til bruk for alle aldersgrupper er viktig» (57 år, Nøtterøy)

«Universell utforming – ikke glem de syns- og hørselshemmede!» (47 år, Tønsberg)

«Grønne lunger, utearealer, mer tilrettelagte turarealer for hele familien, fra barn til eldre. Gjerne kombinert med riktig belysning, benker og leker.» (34 år, Sem)

«Flere parker og grøntområder i byen, nærhet til skog og mark som da lettere vil gi mulighet til aktivitet og friluftsliv i alle aldre. Områdene må også være tilrettelagte for personer som bruker hjelpemidler (rullator, rullestol, stokk...). Estetisk utforming av utendørsområdene som innbyr til bruk, også viktig med belysning og merking av turstier. Bebyggelsen må også utformes slik at det er brukervennlig i alle aldre. Og boligprisene bør justeres ned slik at vi har råd til å kjøpe/endre bolig ift alder og helseutfordringer.» (46 år, Tønsberg)

«God tilgjengelighet til områder til kortere og lengre turer. Gode stier hvor vi kan bruke rullator og rullestol. Stiene må skiltes, både med del- og endemål, og avstand. Gode og tydelige bokstaver.» (77 år, Tønsberg)

«Man må skille gående og syklende.» (70 år, Tolvsrød)

«Eldre vil være sammen med barn» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken)

«Bygg sentralt. Vi vil se «liv og røre», ikke bo «langt inni skauen»» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken).

«Variert bebyggelse. Unngå «pensjonist-ghettoer» og rene omsorgsboliger» (60 år, Tønsberg)

Andre beskriver at brostein bør unngås så langt dette er mulig, og at man må sikre et godt og trygt underlag for gående med minst mulig kanter som man må over. Noen beskriver også at det er behov for flere fotgjengeroverganger i sentrum og at brøyting av fortau vinterstid bør gå foran brøyting av vei. Det blir også blitt påpekt at lyskryss/fotgjengeroverganger må få lengre tidsintervaller slik at bevegelsehemmede rekker å komme seg trygt over til den andre av gaten.

Når det gjelder bebyggelse er det flere som ønsker seg flere boligkomplekser tilsvarende Midtløkken. Noen etterlyser at vi trenger langt flere sykehjem, mens andre igjen gir en tydelig tilbakemelding på at de ikke ønsker å bo i dagens sykehjem. Mange ønsker å bo lengst mulig i egen bolig, men flere beskriver også et ønske om en samlokalisert boligløsning der eldre eldre og yngre eldre kan bistå hverandre og skape et sosialt fellesskap. En påpeker også at kommunen bør legge til rette for at venner kan etablere/bygge egne fellesskap og peker på at mennesker som kjenner hverandre vil ha lavere terskel for å bistå og hjelpe hverandre, og derved vil kunne representere en ressurs for kommunen som i dag i stor grad

er utnyttet. Spørsmål knyttet til fremtidens boliger og institusjoner for eldre vil bli behandlet nærmere i strategien aktiv aldring og fremtidens eldreomsorg.

Strategier utendørsområder og bebyggelse

- Universelt tilgjengelige grøntområder i byrom og i kommunens tettsteder
- Tilstrekkelige hvilesteder (benker, krakker osv).
- Trygge og tilstrekkelige fotgjengerfelt og overganger.
- Universelt tilgjengelige by- og tettstedsområder (butikker, kommunale bygg, kultur- og fritidsarenaer)
- Belysning av gater som skaper trygghet og sikkerhet for både unge og eldre
- Universelt utformede boliger i tilstrekkelig antall er tilgjengelig for alle aldersgrupper og husstander
- Kommunen har en oppdatert informasjon om tilskuddsordninger/-muligheter og låneordninger fra kommunen og Husbanken for utbedring av boliger i privat eie der dette er nødvendig etter funksjonsfall.
- Vedlikehold og utbedring av egen bolig (eid eller leid) er økonomisk mulig for alle, eventuelt ved tilskudd der egen økonomi ikke tillater nødvendig vedlikehold og utbedringer.

Tiltak 2017-2020 utendørsområder og bebyggelse

- Utarbeide en sjekklister i forbindelse med by- og arealplansarbeid som skal sikre:
 - Universell utformede uteområder og inneområder som spesielt ivaretar behovet til bevegelseshemmede, syns- og hørselshemmede og mennesker med kognitiv svikt, i alle aldre.
 - God belysning der folk ferdes, i by, boligområder, turområder og gangveier utenfor sentrum.
 - Trygge gang- og sykkelveier, gjerne ved å etablere et fysisk skille mellom gående og syklende.
- Etablere attraktive, tilgjengelige og trygge møteplasser og grøntområder i både sentrum og bosteder utenfor byen som er en attraktiv møteplass for flere generasjoner, og med muligheter for rekreasjon og aktivitet for alle aldersgrupper. Alle bør ha tilgang til butikk, nærmiljøsentere og grøntområder innenfor en radius av 300-500 meter gangavstand fra egen bolig.
- Utarbeide en plan der behovet for sitteplasser/-benker i by- og tettsteder/grøntområder rundt byen som er naturlige gangtraseer og møteplasser for gående kartlegges.
- Etablere en kursdag for eldre over 75 år (informasjon om aktuell velferdsteknologi for økt trygghet/selvhjelpenhet, informasjon om muligheter for utbedring/tilpasning av egen bolig, og bistand/veiledning ved behov for endret bolig i privat eller kommunal regi; eie eller leie). Det bør gis et tilbud om et forebyggende hjemmebesøk til alle eldre i kommunen over 75 år i forlengelsen av kursdagen for de som ønsker dette.
 - Økonomi: Dimensjonering og kostnader må utredes nærmere og meldes som budsjettinnspill 2018.
- Revidere eksisterende boligsosiale handlingsplan gjennom kommunens deltakelse i By- og tettstedsprogrammet til Husbanken, og gjennom denne sikre en differensiert boligmasse i kommunen som alle (både unge og eldre) har mulighet til å leie eller eie i trygge omgivelser.
- Utarbeide en strategiplan for fremtidens eldreomsorg der boligbehovet og dets utforming for fremtidens eldre er nærmere konkretisert, herunder utbyggings- og arealbehov.

Transport

Våre innbyggers tilbagemeldinger om transport i Tønsberg

«Godt vintervedlikehold for å bevege seg til fots, bra utbygd kollektivtilbud» (42 år, Tønsberg)

«Ønsker bybuss. Kjekt å komme til deler av byen man synes det er for langt å gå, enten med varer, eller stoppesteder som svømmehall o.l. Handicap plasser i sentrum, ellers taxi og buss» (42 år, Tolvsrød)

«Mange stoppesteder, tenker på stoppesteder» (57 år, Tolvsrød)

«Bussruter minst 4 gg i timen, og særlig lørdager og søndager, flere sykkel- og gangstier» (59 år, Tolvsrød)

«...en idé kan være å ha en bybuss som ikke koster mye, men som kan frakte eldre og andre eldre rundt i sentrum (innenfor bommene), som kan gå hvert 15-30 minutt» (23 år, Sem)

«Det er et minus at det i dag, så vidt meg bekjent, ikke går transport til nedre bydel. Det flotte biblioteket og bryggeområdet blir dermed ikke så tilgjengelig for bevegelseshemmede» (50 år, Tolvsrød)

«Kort vei til bussen, uansett hvor du bor» (26 år, Nøtterøy)

«Byen må være kundesvennlig. Det betyr at det må være forholdsvis hyppige bussavganger fra de ulike sentra i 10-minuttets byen. Det betyr også at det blir tilrettelagt for parkering til en akseptabel pris i sentrum – gjerne et stort sentralt anlegg i Haugar...Det må mennesker inn i byen. Det er det som skaper en by. Tilsvarende er det fint med sykkelveier til og fra sentrum....» (60 år, Vear)

«Stenge sentrum for trafikk. Bygge ut parkering utenfor bykjernen....Eventuelt shuttlebuss til rutebilstasjonen. Lage park mellom Nordea og Hotell Klubben, med vannkilde ned fra Slottsfjellet og park med scene/paviljon på tomten nedenfor DnC/Norli. P-park er passe pris i dag.» (46 år, Tønsberg)

«Bedre bussdekning hele dagen og i helgene fra morgenen av, flere parkeringsplasser for funksjonshemmede og eldre, god plass på buss til rullator, mulighet for hjelp på bussen?» (59 år, Tønsberg)

«Hyppige bussavganger med parkeringsplasser ved holdeplassen. Lett adgang til bussen. Lave trinn.» (70 år, Tolvsrød).

«Bussene må gå om kvelden også» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken)

«Ladestasjoner for el-sykler og elektriske scootere/bevegelseshjelpemidler må bygges ut» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken)

«Mange bussjåfører kjører før folk har satt seg, mange tør ikke ta bussen. Ikke plass til alle på bussen» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken)

«Minibussene ved frivilligsentralene er et veldig bra tilbud. Hva med de som bor rundt om i kommunen? De som ikke bor så sentralt som oss, vet ikke hvor heldige vi er» (Deltaker på dialogmøte Midtløkken)

Strategier transport

- Konkurransedyktig pris og tilgjengelige transportløsninger for eldre (kort vei fra bolig til offentlige transportløsninger, og enkel fysisk adkomst til buss, tog o.l.).
- Alle har mulighet til å benytte kollektivtransport uten for lang gangvei fra eget hjem, og alle byrom og kommunens tettsteder er tilgjengelig uten for lang gangvei fra stoppesteder.
- Tilrettelagte transportløsninger for eldre (og andre) som ikke kan benytte seg av ordinært tilgjengelige og universelt utformede transportløsninger.
- Informasjon om rutetider er lett tilgjengelig (tydelig merking og lyd/høytaler på både kjøretøy og oppslagstavler på rutestasjon/stoppesteder)
- Tilstrekkelig parkeringsplasser reservert for funksjonshemmede nær sentrale bygninger.

Tiltak 2017-2020 transport

- Etablere et forpliktende samarbeid med Vestfold Fylkeskommune og Statens Vegvesen der man:
 - utreder muligheten for etablering av en bybuss med hyppige avganger som gjør øvre og nedre bydel mer tilgjengelig for både unge og eldre med eller uten en funksjonssvikt.
 - er pådriver for en pris på billetter som gjør kollektivtransport økonomisk tilgjengelig for alle aldersgrupper.
 - utreder muligheten for parkeringssoner utenfor byen med hyppig kollektivforbindelse inn mot sentrum.
 - etablerer bussforbindelse fra tettsteder utenfor byen minimum 2 ganger pr time (ideelt 4x pr. time) på dagtid. Det anbefales flere bussavganger også på kveld og i helg.
 - sikrer at alle stoppesteder for buss er universelt utformet og med universell tilgang til rutetider (også for syns- og hørselshemmede).
 - sikrer at alle busser har lett adkomst for alle grupper, prioriterte seter for eldre og andre bevegelseshemmede, og at alle sjåfører har kompetanse på, og tar hensyn til, bevegelseshemmede, syns- og hørselshemmede og mennesker med kognitiv svikt sine særlige behov ved av- og påstigning.

Sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering

Våre innbyggers tilbagemeldinger om sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering i Tønsberg

«Interessante møteplasser med oppmerksomhet på at flere generasjoner kan omgås samtidig» (42 år, Tønsberg)

«Sosiale møteplasser må ha et godt kollektivtilbud. Sette opp små busser ved arrangementer (til og fra). Bruke lokalavisen til en fast informasjon en gang i uken. Fast spalteplass, og godt lesbart. Mange har plass i fritidsbåt eller bil, og det må lages et opplegg for å oppleve noe nytt sammen. Vi har plass i bilen en tur, men hvordan skal vi få kontakt med noen som ville ha godt av å komme seg ut av stuen?» (77 år, Tønsberg)

«Flere steder hvor det bor flere aldersgrupper» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Flere tilbud på ettermiddag og kveld, med mulighet for transport slik det er til dagsenter. Økt fokus på å få inn frivillige til sosiale aktiviteter for eldre, samt besøkvenner/støttekontakter» (33 år, Vear)

«Få tilbake forebyggende hjemmebesøk til eldre» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Eldre må aktivt oppfordres og inviteres til å delta i sosial og politisk aktivitet på lik linje med andre aldersgrupper. Eldre må også ta ansvar for å delta selv. Teleslynge, tilrettelegging for synshemmede i alle offentlige rom, inne og ute er selvsagt» (59 år, Barkåker)

«Tilrettelegging av (møte)lokaler med tanke på hørselshemmede. Vanskelig å delta i sosiale sammenhenger når man har nedsatt hørsel og bruker høreapparat» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Landsbyer og leiligheter sentrumsnært, slik at man er i nærhet av kulturtilbud. Bibliotek, kino, kafeer og spisesteder....E-tavler i byen hvor informasjon kan være raskt tilgjengelig» (42 år, Tolvsrød)

«Svært viktig med de uformelle møteplassene, som bibliotek. Kultur og kunnskap er viktig lim i fellesskapet» (60 år, Tønsberg)

«Møteplasser for alle aldersgrupper. Møteplasser med kafe-bord utenfor butikker, hvor en kan sette seg ned» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Flere sosiale møteplasser i kommunen som er gratis, både for unge og eldre, slik at de kommer seg ut og kan delta sosialt. Det bør videre være et større utvalg av aktiviteter for eldre (lavterskeltilbud) slik at flere kan holde seg aktive både fysisk og sosialt deltakende. Lage et aktivitetshefte med aktiviteter som finnes i kommunen for alle aldre. Eller enda bedre: en egen nettside hvor frivillige lag og foreninger selv kan legge inn sine treningstider og tilbud» (27 år, Tønsberg)

«Lite som skjer av kulturaktiviteter på sykehjemmene . Det bør bevilges mer til kulturaktiviteter både i bo- og service, og sykehjem» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Lage senter med flere tilbud for alle aldre, ikke bare eldre. Lett tilgjengelig i forhold til bolig. Lavterskeltilbud som favner alle, gamle, unge, innvandrere. La lag og organisasjoner, menigheter, kirkesamfunn osv. få tilbud om, leie i sentrene slik at når vi blir gamle har vi våre tilbud som vi er med på når vi er unge, tilgjengelig i nærheten» (47 år, Tønsberg)

«Flere utekino-arrangementer. Kanskje noe på torvet i sommer? Bruke torvet til loppemarked en søndag i måneden etc. Noe fast som befolkningen vet at skjer til et gitt tidspunkt.» (27 år, Tønsberg)

«Morgendagens pensjonister vil i større grad enn i dag ha høyere utdanning og vil ønske å bidra og medvirke til byens og egen utvikling. De vil søke informasjon på samme måte som den yngre befolkningen. Sykdom, tap av nærpå personer og nettverk kan føre til ensomhet – tilgjengelighet til møteplasser i nærhet av bolig er viktig. Noen kan trenge hjelp til å bli kjent gjennom ulike fadderordninger fra frivillige» (57 år, Nøtterøy)

Strategier sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering

- Alle aktiviteter i by og tettsteder skal være tilgjengelig for alle, både med og uten bevegelseshemming.
- Særskilt fokus på eldre sitt behov for aktivitet og deltakelse for å forebygge isolasjon og ensomhet.
- Kommunens aktiviteter må være tydelig kommunisert, og informasjon om aktiviteter lett tilgjengelig for alle kommunens innbyggere.
- Kommunen har etablert tjenester/arenaer for eldre som bidrar til å forbygge skade, ensomhet og isolasjon.
- Det bør legges vekt på aktiviteter i kommunen på universelt utformede og universelt tilgjengelige arenaer som fremmer kontakt og skaper møteplasser på tvers av generasjoner.
- Sikre at eldre, i tillegg til kommunens eldreråd og rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, i Tønsberg høres i alle saker som vedrører eldre i både by og tettstedene rundt byen.
- Holdningsskapende arbeid der fokus er på eldre som ressurs i Tønsberg. Bør allerede starte på skole/barnehage, gjerne også ved å etablere møteplasser for kontakt mellom generasjoner.
- Kommunale aktiviteter, bygg etc er attraktive og tilgjengelige for alle aldre, med eller uten en funksjonsnedsettelse.

Tiltak 2017-2020 sosial deltakelse, respekt og sosial inkludering

- Opprette en kursdag for eldre over 75 år, og med et påfølgende tilbud om forebyggende hjemmebesøk for de som ønsker dette (jmfør tiltak under område «Utendørsområder og bebyggelse»), der det gis informasjon om muligheter for frivillig deltakelse, kulturaktiviteter, sosiale arenaer og møteplasser i nærområdet og i byen.
- Sikre at kommunens profilannonse i kommunen er utformet med et særlig fokus på klart språk og en visuell utforming som sikrer lesbarhet for synshemmede.
- Ved publisering av kommunens profilannonse skal det fremgå muligheter for sosial deltakelse/sosiale møteplasser, oversikt over kultur- og aktivitetstilbudet i kommunen, og med en oppfordring om deltakelse.
- Kommunens kultur- og aktivitetstilbud (innad i kommunen og i samarbeid med eksterne aktører) retter seg mot, og er attraktive for, alle aldre, og bidrar til kontakt mellom generasjoner.
- Legge til rette for et tilbud om kompetanseheving av kommunens innbyggere, næringsliv og media for å øke kunnskapsnivået om aldring og behovene til mennesker med nedsatt fysisk eller kognitiv funksjonsevne.

Deltakelse og samfunns- og arbeidsliv

Våre innbyggeres tilbakemeldinger om deltakelse og samfunns- og arbeidsliv i Tønsberg

«Medvirkningsarenaene bør ha aldersspredning blant deltakerne. Ikke bare «Eldreråd» eller «Ungdomsråd»» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Frivillig sektor må få bedre rammevilkår. Det er viktig å få sjansen til å gjøre en samfunns viktig innsats som pensjonist» (60 år, Tønsberg)

«Arbeidsplassen har et samfunnsansvar som strekker seg ut over de yrkesaktive. Mer tilrettelagt deltidsarbeid og glidende overgang mellom frivillig og betalt arbeid» (57 år, Tolvsrød)

«La eldre som har lyst til å jobbe etter å ha fylt 70, få lov til det» (52 år, Tolvsrød)

«Jobbe lenger (enn i dag), men avhengig av hva slags jobb man har. Noen yrker er mer belastende enn andre.» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Eldre og frivillige kan hjelpe de yngre ut i arbeid. Øse av sin erfaring og kompetanse.» (Deltaker på møte Midtløkken)

«Lokalpolitikken virker litt lukket. Her har partiene en stor jobb å gjøre. Ta oss med i debatten! (Denne spørreundersøkelsen er et hederlig unntak, kjempeflott!)» (63 år, Tønsberg)

«De fleste vil være til nytte. Informasjon til eldre/pensjonister om hvilke muligheter det finnes til frivillig arbeid» (65 år, Tønsberg).

«Gi rom for kompetansedeling. Kan eldre brukes i skolene for eksempel?» (43 år, Tønsberg)

Strategier deltakelse og samfunns- og arbeidsliv

- Varierte muligheter for frivillig deltakelse er lett tilgjengelig, og det er lett å finne informasjon om mulighetene for alle innbyggere i Tønsberg kommune
- Kommunen har en arbeidsgiver politikk som bidrar til at eldre arbeidstakere verdsettes, og har tiltak som bidrar til at eldre kan stå lengst mulig i arbeid, helt eller delvis. Kommunen jobber aktivt mot det øvrige næringslivet i Tønsberg med det samme utgangspunkt som i egen organisasjon.
 - Tilpasset arbeidstid
 - Tilpasset opplæring i bruk av ny teknologi og oppdatering av kunnskaper i forhold til bruk av ordinær informasjonsteknologi.
- Eldre, og yngre med funksjonsnedsettelse, har mulighet til å medvirke på alle offentlige arenaer, blant annet gjennom at vedtak og anbefalinger fra kommunens elderråd og rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne tillegges vekt i den politiske saksbehandling i kommunen.

Tiltak 2017-2020 deltakelse og samfunns- og arbeidsliv

- Kommunen har tydelige oppslag og oversikt over de muligheter som finnes for frivillig deltakelse i kommunen. Informasjonen er gjort lett tilgjengelig på kommunens nettside, i trykt form og tilgjengelig på bo- og servicesentre og på kommunens nettside. Det bør vurderes å ta i bruk buskur, reklame på kjøpesenter i by og utenfor byen, med det formål å informere om muligheten for, og oppfordre til, frivillig deltakelse.
 - Økonomi: Må utredes nærmere og meldes som budsjettinnspill 2018.
- Kommunens arbeidsgiverpolitikk er aldersvennlig, og oppfordrer til at eldre står lengst mulig i arbeid helt eller delvis, med tilrettelegging der det er behov for det.
- Evaluere kommunens system for innbyggerinvolvering i viktige saker som involverer yngre og eldre i kommunen

Kommunikasjon og informasjon

Våre innbyggers tilbagemeldinger om kommunikasjon og informasjon i Tønsberg

«Offentlige kontorer må sende ut informasjon som er lettere å forstå. Må gjøres mer brukervennlig. Tønsberg kommunes hjemmesider er «bånn i bøtta»» (Deltaker møte Midtløkken)

«Oppslag (f.eks) e-tavler/skjermer som på legekontor med aktuell informasjon i både byen og på sentrene kunne vært et bra tiltak» (Deltaker møte Midtløkken)

«Følger med i avisa. Bruker ikke internett. Kommunen bør ha en egen daglig spalte i avisen med informasjon til de som ikke har tilgang til internett» (Deltaker møte Midtløkken)

«Alt kan ikke være på internett, noe må være på gamle måten med annonse i avisa eller brev til innbyggerne» (33 år, Vear)

«Datakurs. Mer informasjon om frivillighet/arrangementer osv osv på nærradio» (36 år, Sem)

«Nyhetsvarsel fra kommunen på ting som skjer hver dag. Interaktive tavler i byen med nyheter og varslar» (42 år, Tolvsrød)

«Eldre er storforbrukere av Facebook. Og det øker. Ta det i bruk! Kommunens nettside er laget for enveisinformasjon. Hvorfor det?» (57 år, Tolvsrød)

«Jeg tror morgendagens pensjonister og eldre vil ha god tilgang på elektronisk informasjon og sosiale nettverk, og det kan bruke den. Forskjellen i tilgang på riktig informasjon vil være basert på utdanningsnivå og sosial status mer enn alder, på samme måte som for den yngre aldersgruppen...For gruppen som ikke kan, må det legges til rette/bidra til at de får samme muligheter. Det offentlige språket må være lett forståelig» (57 år, Nøtterøy)

«Kommunens hjemmeside er ikke helt topp. Jeg venter på at den digitale plattformen skal utvikle seg mye. Det er viktig å forenkle, også språklig, så det blir større mulighet for toveis kommunikasjon. Svar ut, f.eks.» (63 år, Tønsberg)

«Internett er kommet for å bli, men for den eldste generasjonen i dag, som min mor på 93, er dette helt fjernt. Hun klarer ikke å henge med, men vi som er neste generasjons eldre, har for det meste dette inne. Tilgangen må være enkelt, og informasjonen må ikke overlates til IT-folk! De snakker «IT» språk som vi vanlige «dødelige» ikke gjør. Språket må være enkelt og folkelig, og både brukerforklaring, bruksanvisning, og selve informasjonsutfomingen må gjøres av noen som ikke er IT-folk.» (61 år, Tolvsrød)

Strategier kommunikasjon og informasjon

- All aktuell informasjon i kommunen når alle innbyggere, noe som krever at informasjon publiseres på flere informasjonskanaler (både i trykt media, og elektronisk, og evt over telefon, f.eks sms), **og** at informasjonen er universelt tilgjengelig (for både hørsels- og synshemmede)
- Det gjennomføres forebyggende hjemmebesøk overfor eldre for å forebygge isolasjon og ensomhet, og for å legge til dette for at eldre kan bli boende i eget hjem lengst mulig.
- All informasjon har profilen «Klart språk» med korte setninger som er enkle å forstå, uten fremmedord og såkalt «intern sjargong» med forkortelser og «stammespråk».
- Alle innbyggere har mulighet, dersom de ønsker det, å få informasjon fra kommunen formidlet muntlig (f. eks over telefon).
- Alle i kommunen har mulighet til å benytte seg av internett, dersom de ikke har dette hjemme hos seg selv, ved at det etableres terminaler med internett på offentlige steder (som f. eks rådhus, bibliotek o.l.), fortrinnsvis med tilgjengelig bemanning ved et behov for enkel veiledning. Alle arenaer det kommunens innbyggere har mulighet til å benytte seg av terminaler med internett må være universelt tilgjengelig for alle innbyggere i kommunen, uavhengig av alder og funksjonsnivå.

Tiltak 2017-2020 kommunikasjon og informasjon

- Kommunens nettside revideres og ha en utforming som gjør det lett for innbyggere å raskt finne den informasjonen de er ute etter. All informasjon har profilen «klart språk» og det er muligheter for synshemmede å få informasjon formidlet muntlig.
- I kommunens kommunikasjonsstrategi bør det utredes:
 - muligheten for E-tavler i byrom, på større beboelsesområder utenfor sentrum, og på bo- og servicesentrene i kommunen med nyheter og annen viktig og nyttig informasjon fra kommunen.
 - muligheten for å legge en opsjon på «kommunal reklame» på busstur, reklamemontere, reklamefinansierte søppelbøtter o.l. der det settes fokus på holdningsskapende arbeid og «kampanjer» for å øke kunnskapsnivået om eldre og yngre med nedsatt fysisk eller kognitiv fungering (herunder også informasjon om aktivitets- og kulturtilbud for alle, og muligheter for frivillig deltakelse).
 - at klart språk gjennomsyrrer all informasjon fra kommunen med en visuell fremstilling som er tilpasset synshemmede.
 - å etablere en fast spalte/profilannonse fra Tønsberg kommune i papiravis med nyheter og oversikt over aktivitets- og kulturtilbud, og mulighetene for frivillig deltakelse i Tønsberg minimum 1 gang pr. måned.
 - hvordan kommunen skal sikre at innbyggere ved henvendelse (på telefon eller elektronisk) får rask kontakt med og svar fra kommunen.
- Etablere arenaer med tilgang til internett for kommunens innbyggere (for eksempel kommunens servicesenter/Rådhus og WI-FI tilgangspunkter i enkelte byrom/grønne områder og møteplasser i by og tettsteder rundt byen).
 - Økonomi: Må utredes nærmere og meldes som budsjettinnspill
- Tilby opplæring i bruk av internett for eldre i kommunen, med spesielt fokus på nyhetsmedier, sosiale medier, digipost/e-boks, Bank-ID, e-post og nettbank ved hjelp av frivillige kommunen og/eller gjennom et samarbeid med elever ved ungdomsskolene i kommunen.

Helse- og omsorgstjenester

Utvalgte tilbakemeldinger fra våre innbyggere om helse- og omsorgstjenester i Tønsberg

«Det må bygges flere sykehjem. Man bør få plass når man trenger det.» (Deltaker møte Midtløkken)

«Godt tilbud i hjemmet med bruk av moderne teknologi – men også innhold av personlig kontakt» (42 år, Tønsberg)

«Jeg ønsker økt fokus på hvert enkelts ansvar for egen helse...At det settes av tid til å gjøre brukerne av hjemmesykepleien selvstendige (hverdagsrehabilitering)....flere avlastningsplasser, som har gode aktivitetstilbud, og flere dagsentertilbud som er mer tilpasset de ulike funksjonsnivåene» (33 år, Vear)

«Eldreomsorg basert på fleksible og behovsrettede hjemmetjenester» (54 år, Tønsberg)

«Jeg vil bo i eget hjem hele livet. Gjerne i «kollektiv»» (59 år, Tolvsrød)

«Gode sykehjem med god bemanning. Hjemmehjelpen må få bedre tid og flere timer. Mulighet for å «kjøpe» flere tjenester til kostpris» (36 år, Sem)

Ytterligere tilbakemeldinger fra våre innbygger vil belyses i den kommende *Strategien aktiv aldring og fremtidens eldreomsorg* våren 2017.

Strategier helse- og omsorgstjenester

- Helse- og omsorgstjenesten i Tønsberg er jevnt fordelt, hensiktsmessig samlokalisert og fysisk forankret i by og tettsteder rundt byen, og kan nås av alle enten det er ved bruk av offentlige transportmidler eller ved bruk av annen transport i egen regi.
- Omsorgsboliger (både med og uten bemanning) og sykehjem er lokalisert i nærheten av servicefasiliteter og grøntarealer tilgjengelig for den øvrige lokalbefolkningen i både by og tettstedene rundt slik at eldre beboere fortsatt opplever å være en integrert del av lokalbefolkningen²⁴.
- Alle helse- og omsorgsfasiliteter er lett tilgjengelig og universelt utformet.
- Alt personell i helse- og omsorgssektoren har høy kompetanse og behandler alle med respekt og følsomhet, og ser hele individet i alt de gjør.
- Helse- og omsorgstjenestene er godt utbygd og tilgjengelige for befolkningen både med tanke på forebygging helse, å opprettholde helse, og å behandle sykdom.

²⁴ I dette ligger også en arkitektonisk utforming av boliger og eventuelt institusjoner som «inviterer inn» fremfor å «stenge ute», som er trygge, og som har et tydelig skille på hva som er private og hva som er offentlige arealer.

- Frivillige i alle aldre oppfordres og støttes for å bidra som supplement til helse- og omsorgstjenesten i kommunen.

Tiltak 2016-2017 helse- og omsorgstjenester

- Utarbeide en egen strategiplan for aktiv aldring og fremtidens eldreomsorg til politisk behandling våren 2017.

OPPSUMMERING ALDERSVENNLIG KOMMUNE

For å skape en aldersvennlig kommunen er det viktig at flere sektorer i kommunen involveres. Aldersvennlighet handler om mer enn universelt utformede ute- og innerom, og involverer hele lokalsamfunnet. En aldersvennlig kommune vil være forebyggende i den forstand at det inviterer til deltakelse og aktivitet. Lykkes man med dette vil man kunne forebygge både ensomhet, forebygge unødvendig skade, og bidra til bedre folkehelse dersom den aldersvennlige kommunen øker aktivitetsnivået til dets innbyggere, og spesielt de eldre.

Strategiens foreslåtte tiltak er på denne bakgrunn viktige innspill for økt deltakelse på flere nivåer blant de eldre (og yngre i kommunen), og er viktige i seg selv ut fra perspektivet om at en aldersvennlig kommune også kommer yngre generasjoner til gode (både de med eller uten en funksjonsnedsettelse), men også viktig med tanke at vi blir mange flere eldre i fremtidens Tønsberg.

LITTERATURLISTE

Ageing in Wales: An overview in a European perspective. Se også www.ageingwellinwales.com

Meld. St 19 Folkehelsemeldingen (2014-2015)

Meld. St. 18 Friluftsliv (2015-2016)

NOVA rapport nr 15/2013. Vital aldring og samhold mellom generasjoner.

NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg

St.meld. nr 25 Mestring, muligheter og mening (2005-2006)²⁵

WHO Age-friendly cities – A guide (2007)

²⁵ Blir også betegnet som Omsorgsplan 2015.